300 let igramo za dober namen.

Loterija je del bogate evropske dediščine prirejanja množičnih iger z namenom zbiranja sredstev za različne družbeno pomembne namene. V Sloveniji so z njimi gradili veličastne objekte, skrbeli za obubožane in pomagali ljudem v stiski.

Razstavo je pripravila Loterija Slovenije v sodelovanju s Turizmom Ljubljana.

Viri: Loterija Slovenije

Lov na srečo skozi čas

Igre na srečo spremljajo človeka tako dolgo, kot seže spomin. Loterijske igre se pojavijo pozneje, skupaj s prvimi civilizacijami. Hitro postanejo izredno razširjena in sčasoma tudi zelo koristna oblika razvedrila.

Viri: Wikipedija

Zgodovina loterijskih iger

2. st. pr. n. št.
Kitajska, dinastija Han

S popularno »igro belega goloba«, ki velja za praloterijo, zbirajo sredstva za javna dela, menda tudi za gradnjo velikega kitajskega zidu.

1. st. n. št.
Rimsko cesarstvo

Cesar Gaj Avgust Oktavijan med saturnalijami organizira loterijo – za nagrade so predmeti iz vojnega plena. Zbrana sredstva nameni za obnovo javnih cest in rimskih stavb.

1441
Belgija

V mestu Brugges priredijo javno žrebanje loterije, nabirek namenijo za poplačilo mestnih dolgov in obnovo infrastrukture – začetek igre z dobrim namenom.

1476
Italija

V Modeni priredijo verjetno prvo loterijo, ki pod pokroviteljstvom vladajoče družine d'Este zmagovalcu prinese denarni dobiček.

Železna doba
Turčija

Pračlovek začne pri igri naključij uporabljati živalske koščice. Najstarejše najdišče izvira iz Anatolije v Turčiji.

2. st. pr. n. št.
Slatina, Rožna dolina

Odkrita igralna koščena kocka ima štiri uporabne ploskve, vrednosti so označene s pikami – tri, štiri, pet in šest.

4. st. pr. n. št.
rimska Emona

Med ostanki rimskega mesta na območju današnje Ljubljane arheologi najdejo igralno kocko, kamenčke in ploščico za igro na deski. Rimska zakonodaja je prepovedovala igre na srečo, dovoljene so bile samo med Saturnovim praznikom.

5. st. pr. n. št.
Grčija

Več upodobitev na vazah prikazuje Ahila in Ajanta pri namizni igri s kockami, Euripidove drame omenjajo kockanje pred pohodom na Trojo.

Zgodovina iger naključij

Zgodovina loterijskih iger

1566
Anglija

Kraljica Elizabeta I. odobri prvo javno loterijo na britanskih tleh, med glavnimi dobitki so 5.000 funtov, tapiserije in platno. Zbrana sredstva porabijo za gradnjo pristanišč in urbane infrastrukture.

1620
Genova

V Italiji nastane številčna loterija, sprva z namenom izbiranja kandidatov za državni svet, razširi se po vsej Evropi.

1685
Francija

Francoski vladar Ludvik XIV. obnovi običaj starih rimskih loterij, priredi bogato loterijo za poroko ene od svojih hčera, v darilnem skladu so dragoceni izdelki najuglednejših pariških obrtnikov.

1636
današnje ozemlje ZDA

Ustanovitev Harvarda, prve univerze na tleh današnje ZDA, katere gradnjo vsaj delno krijejo z loterijskimi sredstvi.

1732
Vatikan

Papež Inocenc XIII. odobri prirejanje loterijskih iger na ozemlju Svetega sedeža.

1751/52
Habsburški imperij

Marija Terezija podpre izvedbo Velike loterije, zmagovalec 12 odstotkov dobička nameni za dobrodelne namene.

1812
Španija

Nastanek loterijske igre El Gordo, ki se še danes uvršča med najbolj priljubljene loterije z zelo bogatim nagradnim skladom.

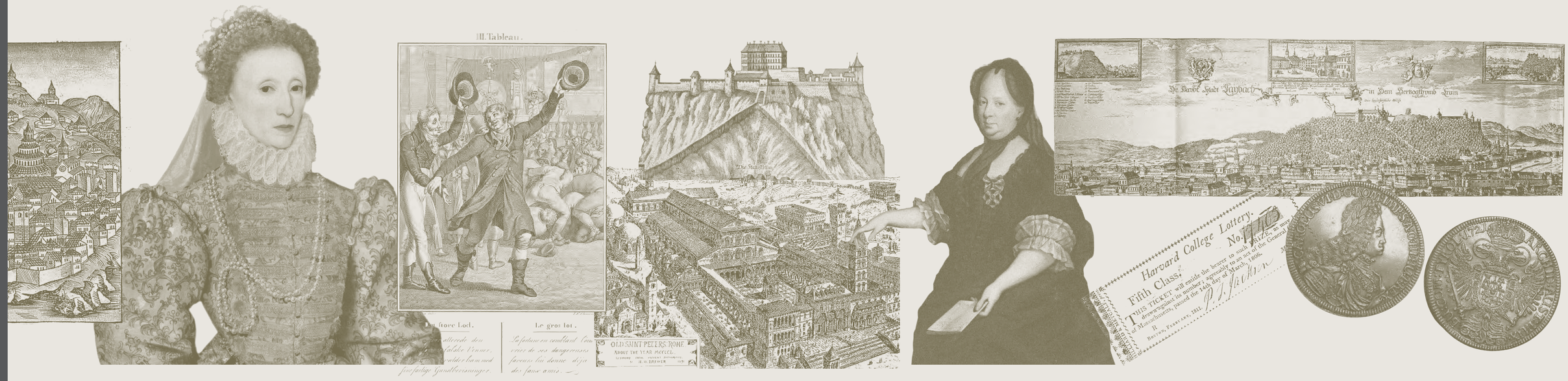

3. st. n. št.
Egipt

Igro tab, ki so jo igrali s štirimi trsi, so odkrili tudi v Tutankamonovem grobu.

Srednji vek
Evropa

Trgovci in udeleženci križarskih vojn prek Sicilije razširijo kockanje in kvartopirstvo. Beseda hazard pride iz arabskega sveta in dobi nov pomen – srečni met oz. naključje.

1308, 1376
Slovenija

Piranski in ptujski mestni statut prepovesta kockanje v gostilnah, prodajalnah in doma.

1460
Crnogrob

Detajl na freski Sv. Nedelja na zunanji steni cerkvice svari pred prepovedanimi opravili – »igri s hudičevimi pildki«.

1541
Ljubljana

Mestni očetje naročijo sodniku, naj strogo pazi na družbo v Platernici, kjer se igra. Najdba treh kock z Ljubljanskega gradu dokazuje, kako si je grajska gospoda krajšala čas.

1655
Francija

Fizik in matematik Blaise Pascal poskuša izumiti perpetuum mobile, ustvari prvo ruleto.

1848–1918
Avstro-ogrska

Takratna zakonodaja je grozila s kaznijo za igranje katerekoli igre na srečo – ne le igralcem, ampak tudi tistim, ki so za tovrstno dejavnost ponudili prostor.

Zgodovina iger naključij

Viri: Wikipedija, Statens Museum for Kunst, Kongresna knjižnica ZDA

Bruges – začetek igranja za dober namen

.....

Evropska tradicija loterijskih iger ima korenine v Belgiji. V mestu Bruges so imeli običaj iz vinskih sodov izžrebati imena pobiralcev davkov. Leta 1441 so v sode skrili še nagrade in običajni administrativni dogodek se je čez noč prelevil v javni spektakel. Izkupiček so porabili za javne izdatke, inovativni način zbiranja denarja pa se je hitro razširil še drugam. Iz Belgije je pripotovala tudi beseda »lot«, ki pomeni naključje, a tudi srečo. O izvedenih žrebanjih pričajo zapisi iz mestnega arhiva.

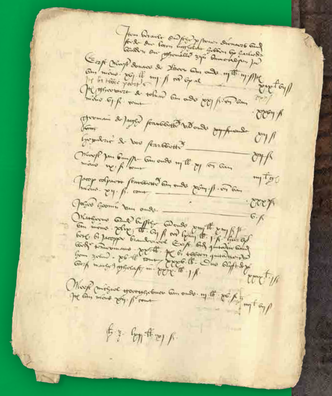

Viri: Bavarska državna knjižnica, Mestni arhiv Bruges

Ljubljanska stolnica: prva omemba loterije za dober namen

.....

Leta 1701 so v Ljubljani podrli staro stolno cerkev sv. Miklavža in zagnali gradnjo nove. Že po treh letih so bili odborniki prisiljeni poiskati dodatne finančne vire, zato so (na pobudo Petra Antona Codellija) organizirali verjetno prvo večjo loterijo v prestolnici. S sodelovanjem so si meščani priigrali »svoj delež k slavi Boga«, hkrati pa so ustvarili tudi osrednje svetišče v prestolnici in izjemen baročni spomenik. Za kako ambiciozen projekt je šlo, kaže tudi perorisba loterijskega bobna, ki so ga priložili osnutku pravilnika.

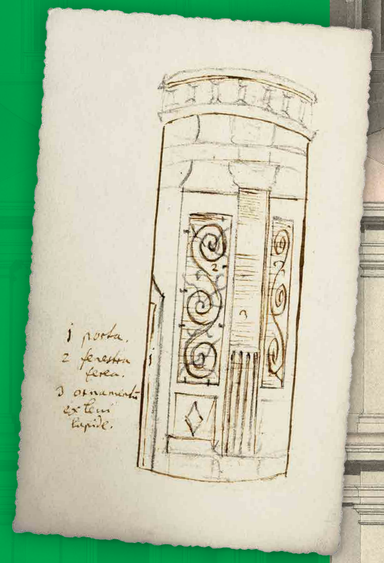

Viri: Nadškofijski arhiv Ljubljana

Navdušenje, z njim tudi kraval, pride v Ljubljano

.....

V času vladanja Marije Terezije so loterijske igre začeli redno prirejati tudi pri nas. Prvo takšno loterijo naj bi v Ljubljani izvedli že leta 1772 – v dvorani deželnega dvorca (današnjega doma Slovenske akademije znanosti in umetnosti). Konec 18. stoletja so loterijska žrebanja preselili v Mestno hišo. A kraval, ki je spremljal žrebanja, je bil za uslužbence magistrata nevzdržen, zato so poiskali nove prostore. Našli so jih v hiši Volfa Daniela barona Erberga (danes je tam Slovenski gledališki muzej), pozneje pa za nekaj let v Stiškem dvorcu. Kako so bile takrat videti srečke, lahko sklepamo po primerih iz poznejših let, ki jih še hranijo zbiratelji starin.

Viri: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Loterija Slovenije

Pod velikim osvajalcem držimo pesti za boljši jutri

.....

Čeprav je loterijske igre označil kot »davek na norce«, je Napoleon v obdobju Ilirskih provinc (1809–1814) tudi v naših krajih izdal ukaz za ustanovitev podružnice francoske loterije. Slednja je pod njegovim vodstvom znatno prosperirala in po nekaterih virih veliko prispevala v francosko državno blagajno. K porastu loterijskih prihodkov so gotovo pripomogla obširna zasedena ozemlja – od Bruslja in Hamburga do Rima in Ljubljane. Rokopis v francoščini iz tistega obdobja priča o poslovni komunikaciji med generalnim direktorjem in njegovim podrejenim, zadolženim za naše kraje.

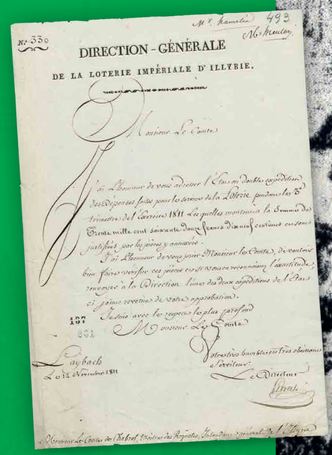
DIRECTION - GÉNÉRALE
DE LA LOTERIE IMPÉRIALE D' ILLYRIE.

Viri: risba iz knjige J. Gizycki, A. Gorny: Človek in hazard, Arhiv Republike Slovenije

Srečkanje z rodoljubnimi nameni

.....

Sredi 19. stoletja je Glasbena matica prevzela glavno vlogo pri organiziranju narodnozavestnega delovanja. Slovenske avtorje je spodbujala h komponiranju, izdajanju slovenskih skladb, zbiranju ljudskih pesmi ter formiranju in izobraževanju glasbenih skupin. Leta 1882 je sprva ustanovila glasbeno šolo, pozneje pa še mešani pevski zbor (na sliki z gostovanja na Dunaju). Iz nje se je razvila današnja Akademija za glasbo. Kot pričajo srečke, je Glasbena matica podporo za svoje delovanje zbirala tudi s pomočjo loterijskih iger.

Viri: Wikipedija, Loterija Slovenije

Ob hudi uri pretresenim meščanom na pomoč priskoči igra

.....

Na velikonočno nedeljo leta 1895 je Ljubljančane iz spanca prebudilo strašno bobnenje, zaradi tresenja tal so meščani začeli zapuščati domove. Potres je terjal 21 smrtnih žrtev, povzročil pa je tudi ogromno gmotno škodo in humanitarno krizo. Da bi se lažje soočili s posledicami potresa in zbrali sredstva za odpravo škode, so med drugim organizirali tudi loterijo.

Viri: Wikipedija, Arhiv Republike Slovenije

S pomočjo srečnih številk odkrivamo umetnost

Stik z vrhunsko umetnostjo so v Ljubljani omogočala umetnostna društva, ki so še pred nastankom galerij povezovala zainteresirano meščanstvo. Članstvo v društvu in sodelovanje na žrebanjih je udeležencem omogočilo stik z deli vizualne umetnosti. Tovrstna žrebanja so v Ljubljani potekala že leta 1853 in tako so nekatera pomembna dela pristala v javnih zbirkah na območju današnje Slovenije – tak primer je, denimo, oljna slika Antona Karingerja Fužina v gorski dolini. Po drugi strani pa nam slika Petra Fendija nakazuje, kako je bilo v tistem času videti sanjarjenje o dobitku na loteriji.

Viri: Wikipedija/Gornjesavski muzej Jesenice, Oberes Belvedere, Dunaj

Mesto poskrbi za najrevnejše

.....

V času popotresne Ljubljane so na predlog župana Ivana Hribarja sklenili, da bodo – v čast 50-letnice cesarjevega vladanja – sezidali novo mestno ubožnico. Prav tja se je proti koncu svojega življenja obubožana in slepa zatekla tudi Ernestina Jelovšek, hči Franceta Prešerna, ki se je po vrnitvi z Dunaja znašla v hudi gmotni stiski. Prešernova dedinja, šivilja in pisateljica je umrla v jubilejni hiralnici na očetov rojstni dan, 3. decembra 1917. Da bi zbrali sredstva za delovanje hiralnice, so v mestu organizirali dobrodelno loterijo in žrebanja, ki so potekala javno, ob prisotnosti notarja.

Viri: NUK, Zgodovinski arhiv Ljubljana

Listek na listek … ljudska šola!

……

Na robu Dravskega polja, v Vidmu pri Ptuju, so leta 1904 priredili loterijo – s plemenitim namenom zbiranja sredstev za gradnjo nove ljudske šole. Na silvestrovo so izžrebali 2.500 glavnih dobitkov, med njimi »jako elegantno opravo za spalnice« in »opravo za jedilne sobe« kot tudi poljedelske in šivalne stroje, kolesa, ure, izdelke iz srebra, stekla in porcelana ter druge dragocene reči za domačo uporabo. Iz dopisa prodajalcem srečk je razvidno, da so za srečke v vrednosti 1 krone posredniki dobili 10 dinarjev provizije.

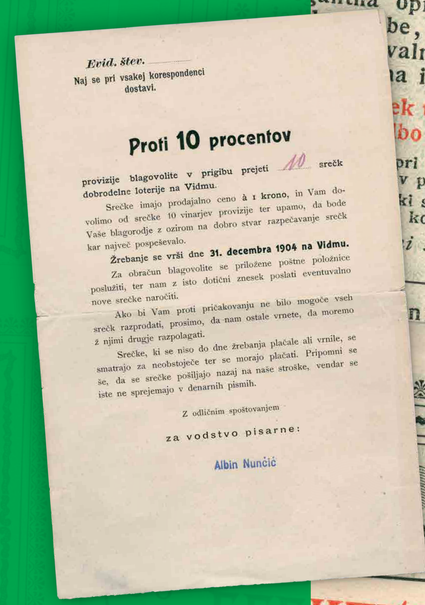

Evid. štev.

Naj se pri vsakej korespondenci dostavi.

Proti 10 procentov

provizije blagovolite v prigibu prejeti 10 srečk dobrodelne loterije na Vidmu.

Srečke imajo prodajalno ceno à 1 krono, in Vam dovolimo od srečke 10 vinarjev provizije ter upamo, da bode Vaše blagorodje z ozirom na dobro stvar razpečavanje srečk kar največ pospeševalo.

Žrebanje se vrši dne 31. decembra 1904 na Vidmu.

Za obračun blagovolite se priložene poštne položnice poslužiti, ter nam z isto dotični znesek poslati eventuvalno nove srečke naročiti.

Ako bi Vam proti pričakovanju ne bilo mogoče vseh srečk razprodati, prosimo, da nam ostale vrnete, da moremo z njimi druge razpolagati.

Srečke, ki se niso do dne žrebanja plačale ali vrnile, se smatrajo za neobstoječe ter se morajo plačati. Pripomni se še, da se srečke pošiljajo nazaj na naše stroške, vendar se iste ne sprejemajo v denarnih pismih.

Z odličnim spoštovanjem

za vodstvo pisarne:

Albin Nunčić

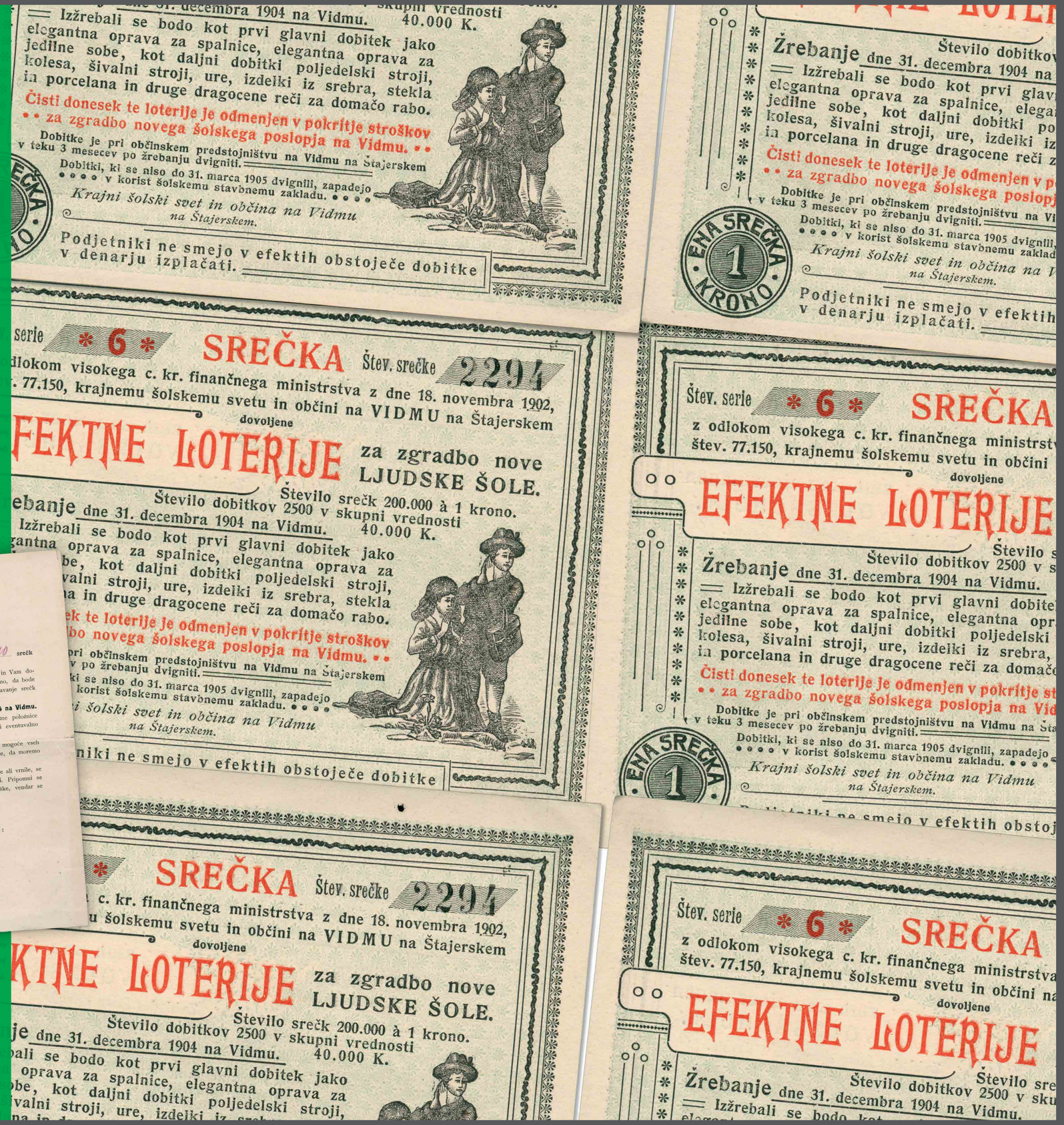

Viri: Pokrajinski arhiv Maribor

Zavedni prebivalci stopijo skupaj in izpišejo zgodovino

.....

Na določenih krajih in v določenih okoliščinah imajo nekatere stavbe pomen, ki veliko presega njihovo fizično velikost. Tak primer je Društveni dom v Trbovljah, ki se je z 52 prostori, veliko dvorano in odrom uveljavil kot kulturni in socialni epicenter celotne regije. Njegova zgodovina je pisana in bogata. Današnja oblika doma je nastala leta 1925 z dograditvijo prejšnje stavbe – prav z namenom financiranja te velike naložbe pa so pobudniki gradnje organizirali tudi posebno loterijo.

Viri: avtor fotografije K. Slak, fotografijo hrani Edi Hriberšek, Loterija Slovenije

S pomočjo loterije do prvega južnoslovanskega stadiona

.....

Gradnja stadiona za Bežigradom je potekala ob velikem pomanjkanju finančnih sredstev. Pobudnik gradnje, katoliško telovadno društvo Orel, je za zbiranje denarja priredil tudi loterijo. Nakup srečk je bil po mnenju časnikarjev »narodna dolžnost vsakega zavednega Slovenca«. Glavni dobitek je bila vila po načrtih arhitekta Plečnika, ki še danes stoji v neposredni bližini.

ORLOVSKI STADION V LJUBLJANI.

Cena 10 Din. **Srečka** št. 011548 Cena 10 Din.

za loterijo

v korist zgradbi Orlovskega stadiona v Ljubljani,

dovoljeno z odlokom ministrstva za poljedelstvo z dne 20. junija 1925, št. 22.337/I.

Žrebanje se bo vršilo na Cvetno nedeljo dne 28. marca 1926

pod državnim nadzorstvom.

Akcijski odbor za zgradbo Orlovskega stadiona v Ljubljani:

odbornik. predsednik. odbornik.

Viri: Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije, Zgodovinski arhiv Ljubljana

Po koncu vojne domovino obnavljajo tudi srečke

.....

Ena od posledic 2. svetovne vojne je bilo tudi znatno povečanje števila invalidov v vseh delih nekdanje Jugoslavije. Ker obubožana država ni imela denarja, da bi poskrbela za tako velik del socialno ogroženega prebivalstva, si je pomagala s sredstvi, zbranimi s pomočjo loterijskih iger. Srečke so večinoma po mestnih ulicah prodajali upokojenci in tako poskrbeli, da je bil pri hiši kakšen dinar več.

Viri: avtor fotografije Leon Dolinšek, Loterija Slovenije

Igralci loterijskih iger so botri lepih stvari

.....

V Sloveniji se je loterijskih iger v letu 2024 udeležilo več kot 1,2 milijona odraslih prebivalcev. Ob tem veseli dejstvo, da jih vedno več sodeluje tudi zato, ker s tem prispevajo k dobremu namenu. Loterijske igre so namreč ključni vir sredstev za financiranje invalidskih, humanitarnih in športnih organizacij. Z davkom na dobitke, davkom na srečke in davkom od iger prispevajo tudi k financiranju lokalnih skupnosti in državnega proračuna.

V letu 2024 je obseg zbranih sredstev za invalidske, humanitarne in športne organizacije znašal 23,4 milijona evrov, proračun države pa je prejel 14,9 milijona evrov (prek davka od srečk in davka od iger na srečo). Udeležencem v igrah Loterije Slovenije je bilo izplačanih 9,4 milijona različnih dobitkov v skupni vrednosti 125 milijonov evrov, od katerih so slovenske občine prejele 13,2 milijona evrov (prek davka na dobitke).

Viri: avtor fotografije Domen Pal, Loterija Slovenije

V nesreči spoznaš velikost človeškega srca

Naravne nesreče, epidemije in vojni spopadi nas opozarjajo, da humanitarne delavce potrebujemo bolj kot kadarkoli prej. V Sloveniji se številne humanitarne organizacije financirajo tudi iz loterijskih sredstev. Rdeči križ je primer najstarejše takšne organizacije v Sloveniji, Gorska reševalna služba pa je v domovini številnih vršacev vsem dobro poznana – povezuje 633 gorskih reševalcev, ki so v letu 2024 posredovali pri 633 intervencijah.

Viri: avtor fotografije Borut Podgoršek

Srečke izboljšujejo vključenost v naši družbi

Loterija Slovenije s pomočjo loterijskih iger zagotovi glavnino sredstev za udejanjanje načrtov invalidskih organizacij, ki na različne načine podpirajo več kot 400.000 ljudi z vseh koncev naše države. V letu 2024 so igralci loterijskih iger z zbranimi sredstvi finančno podprli 32 invalidskih organizacij.

Viri: avtor fotografije Primož Lavre

Pogosto na loteriji zadene tudi občina

Novice o milijonskem dobitku ni nikoli vesel samo dobitnik. 15 odstotkov vsakega večjega dobitka namreč pristane v proračunu občine, v katerem ima srečnež stalno prebivališče. V zadnjih 10 letih so slovenske občine tako prejele že 113,5 milijona evrov in z njimi gradile bolnice, knjižnice in krožišča. Ko je 17. aprila 2014 nekdo vplačal listek in zadel Eurojackpot, so se nenadejane sreče veselili tudi občani Žalca – s pomočjo takrat prejetih sredstev so postavili znamenito Fontano piva.

Viri: avtorica fotografije Bina Plaznik/ZKŠT Žalec

Sreča in šport sta dober par

Udeleženci loterijskih iger v Sloveniji pomagajo podpirati številne športne programe. Tako prispevajo sredstva (2024) za več kot 500 projektov, med katerimi so programi vrhunskega in tekmovalnega športa, ter športa invalidov, športne prireditve in razvojni projekti, pa tudi gradnje in obnove športnih objektov. Člani športnega društva Šentlovrenc pri Trebnjem s pomočjo teh sredstev danes vadijo na zunanji, 12-metrski plezalni steni, ki se je izkazala tudi kot dobra naložba za celotno lokalno skupnost.

Viri: avtor fotografije Andrej Matič

Korenine in razvoj Loterije Slovenije

1945
Žrebanje prvega kola Državne loterije v povojni Jugoslaviji.

1962
Začetek prirejanja igre Loto.

1972
Ustanovitev Loterijskega zavoda Slovenije.

1977
Uvajanje elektronske obdelave loterijskih listkov.

1981
Začetek poslovanja pod imenom Loterija Slovenije.

1983
Prvo javno žrebanje na slovenski televiziji.

1987
Začetek prirejanja igre 3×3.

1990
Uvedba srečke praskanke, kot jo poznamo še danes.

2000
Razvoj strojne opreme, ki pohitri prenos podatkov in omogoči njihov zajem na daljavo.

2005
Loterija Slovenije postane članica evropskega in svetovnega loterijskega združenja.

2007
Razvoj informacijskega sistema, ki omogoči obdelavo podatkov v realnem času ter posledično hitrejšo objavo rezultatov in izplačilo dobitkov.

2010
Začetek igranja prek spleta.

2012
Začetek prirejanja igre Eurojackpot.

2017
Začetek prirejanja Vikinglotta.

2022
Uvedba igre Joker.

2024
Pri igri Eurojackpot izžreban najvišji dobitek v igrah na srečo v Sloveniji v vrednosti 60 milijonov evrov.

2024
Prvo žrebanje za Novoletni Loto.

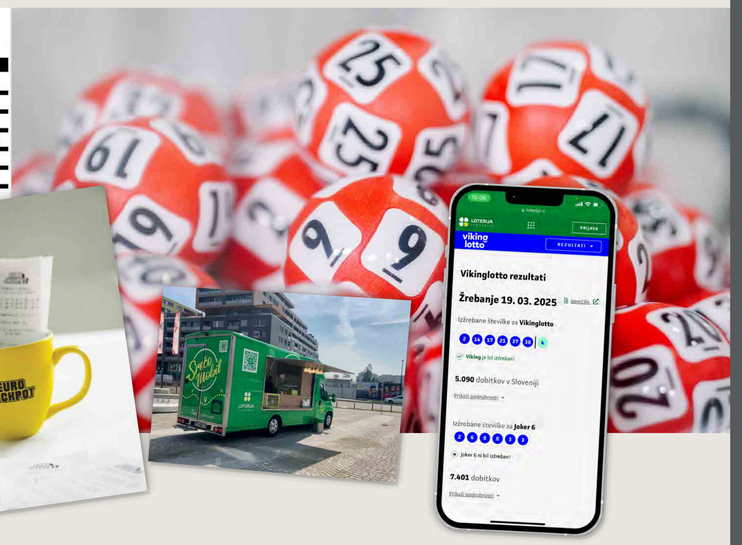

Viri: Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije, avtor fotografije Marjan Ciglič, avtor fotografije Svetozar Busič

300 let igramo za dober namen.

Gradiva o prirejanju loterijskih iger v Sloveniji doslej ni nihče načrtno zbiral. Razstava je tako prvi in v mnogočem še nepopoln korak k začetku beleženja tega izročila. Hvala vsem, ki ste z deljenjem gradiva omogočili to razstavo.

LOTERIJA SLOVENIJE
SREČA ZA VSE

Razstavo je pripravila Loterija Slovenije v sodelovanju s Turizmom Ljubljana.

Viri: Loterija Slovenije